

دانشگاه پیام نور استان تهران

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته علوم اجتماعی (جامعه شناسی)

دانشکده جامعه شناسی

گروه علمی علوم اجتماعی

عنوان پایان نامه:

بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی موثر بر هویت ملی جوانان در شهر اهواز

استاد راهنما :

دکتر علی حسین حسین زاده

استاد مشاور:

دکتر علی ربیعی

نگارش:

نعمت الله اسدی فر

شهریور ماه: 1390

شماره
تاریخ
پیوست

واحد رند
پ

بسمه تعالی
تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان :

عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر شکل گیری هویت جوانان شهر اهواز

نام و نام خانوادگی : نعمت اله اسدی فر شماره دانشجویی: ۸۶۷۱۰۳۲۱۱

تاریخ: ۱۳۹۰/۰۶/۳۱ روز دفاع : پنج شنبه ساعت: ۱۰:

نمره: به عدد: ۱۷ به حروف: **هفده**

درجه ارزشیابی: **بسیار خوب**

اعضای هیات داوران:

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ علمی	امضاء
۱	استاد راهنما	دکتر علی حسین حسین زاده	استادیار	
۲	استاد مشاور	دکتر علی ربیعی		
۳	استاد داور	دکتر دانش	دکتر	
۴	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر جلیلی	مربی	

کیلومتر ۲۵ اتوبان تهران، ساوه
شهر جدید پردیس - خیابان آسمان
کوچه باران شرقی - دانشگاه پیام نور
کد پستی: ۳۷۶۱۱ - ۶۵۹۱۳
تلفن: ۴ - ۰۲۲۹ - ۴۷۲۰۷۰۰
دورنگار: ۴۳۰ - ۴۷۲۰۴۳۰ - ۰۲۲۹
<http://parand.tpmu.ac.ir>

تقدیم به ،

همه کسانی که قلبشان برای رسیدن به «هویت خویش» آرام و قرار ندارد .

تقدیم به،

همه کسانی که یاد و نام ایران ، تسلی بخش خاطر آنهاست .

تقدیم به،

همه مجاهدانی که به عشق وجود ایران و برای اعتلای نام ایران پر کشیدند .

و تقدیم به همه دوستداران عرصه علم و فرهنگ و هنر ایرانی.

به نام خدا

سپاسگزاری

«من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق»

در فراهم آوردن این پژوهش برخی از اساتید ارجمند نقش مهم و اساسی داشته اند . بسیار مسرورم که این خوشبختی را داشته ام تا در کنار اساتید بزرگ حوزه جامعه شناسی این پایان نامه را به سرانجام برسانم . بر خود فرض می دانم از زحمات جناب آقای دکتر حسین زاده که راهنمایی این پژوهش را بر عهده داشتند صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم . از آقای دکتر ربیعی استاد گرامی که زحمت راهنمایی و مشاوره بنده را در این کار بر عهده داشتند بینهایت تشکر می کنم. از سرکار خانم دکتر مهناز جلیلی مدیر گروه دانشگاه که از ابتدای این پروژه تا اتمام آن راهنماییهای لازم را ارائه نمودند، تشکر می نمایم . از ریاست محترم دانشگاه و همه اساتید بزرگوار و اساتید داور که در طول این دوره کلمه ای بر دانش من افزوده اند سپاسگزارم .

از دوست و همکار عزیزم استاد ایرج تامرادی ، به خاطر همکاری و مشاوره در تمام طول این پژوهش تقدیر و تشکر می کنم . از همکار گرامی استاد مرتضی یوسفی که در ویرایش و بررسی اجمالی این اثر مرا یاری داده اند، کمال تشکر را دارم .

چکیده

هویت ملی مقوله ای اجتماعی ، عاطفی ، تاریخی ، فرهنگی و در عین حال میان رشته ای است .
هویت ملی در برگیرنده مسائل روان شناسی، جامعه شناسی، علوم سیاسی و تاریخ است . در این
معنا هویت ملی ایرانی در مقابل غیر ایرانی معنا و مفهوم می یابد و قابل تعریف است .

این تحقیق تلفیقی از نظرات جامعه شناسی بخصوص ریچار جنکینز در بررسی عوامل اجتماعی
آنتونی گیدنز و مانوئل کاستلز در بررسی عوامل اجتماعی ، فرهنگی و نظریه کنش متقابل نمادین
است . داده های این پژوهش بر اساس روش نمونه گیری منظم جمع آوری گردیده است . نمونه
مورد نظر شامل 352 نفر از دانش آموزان پسر و دختر سال آخر دبیرستان در شهر اهواز بوده است.
متغیر وابسته در این تحقیق هویت ملی می باشد که رابطه آن با متغیرهایی مانند سن، جنس ، پایگاه
اجتماعی - اقتصادی ، عوامل اجتماعی ، فرهنگی ، دینی و اعتماد اجتماعی مورد آزمون قرار گرفته
است.

نتایج به دست آمده از این تحقیق عبارتند از :

- 1- میانگین هویت ملی در مردان و زنان تفاوت معنی داری ندارد .
- 2- بین اعتماد اجتماعی و شکل گیری هویت ملی جوانان رابطه وجود دارد .
- 3- در این تحقیق بین عوامل اجتماعی و شکل گیری هویت ملی جوانان رابطه وجود ندارد .
- 4- بین عوامل دینی و شکل گیری هویت ملی جوانان رابطه وجود دارد.
- 5- بین عوامل فرهنگی و شکل گیری هویت ملی جوانان رابطه وجود دارد.
- 6- قوی ترین رابطه هویت ملی، با عامل فرهنگی و کمترین رابطه با اعتماد اجتماعی است .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
2	1-1 مقدمه.....
4	1-2 طرح مسئله.....
7	1-3 ضرورت و اولویت تحقیق.....
9	1-4 هویت ملی.....
12	1-5 ابعاد هویت ملی.....
12	1-5-1 بعد تاریخی هویت ملی.....
14	1-5-2 بعد اجتماعی هویت ملی.....
17	1-5-3 بعد فرهنگی هویت ملی.....
21	1-5-4 بعد سیاسی هویت ملی.....
22	1-5-5 بعد جغرافیایی هویت ملی.....
24	1-5-6 بعد دینی و مذهبی هویت ملی.....
28	1-5-7 بعد زبانی هویت ملی.....
32	1-6 در جستجوی هویت.....

7-1 تاثیر تحولات فرهنگی و اجتماعی 33

8-1 پرسشهای اساسی تحقیق. 38

9-1 فرضیات تحقیق..... 38

فصل دوم: ادبیات و چارچوب تحقیق

1-2 مقدمه 40

2-2 مفهوم و معنای هویت 42

3-2 مدرنیته (تجدد) 45

4-2 جهانی شدن و هویت 47

5-2 خصوصیات و کارکردهای هویت 49

6-2 ویژگی های هویت 50

7-2 پیشینه تحقیق..... 50

1-7-2 تحقیقات داخلی 50

2-7-2 تحقیقات خارجی 61

8-2 مبانی نظری 64

1-8-2 کلاسیک ها و هویت 66

2-8-2 امیل دورکهایم 68

- 74..... 3-8-2 کارل مارکس
- 76..... 4-8-2 فردیناند تونیس
- 80..... 5-8-2 زیگموند فروید
- 82..... 6-8-2 جورج زیمل
- 85..... 9-2 نظریه کنش متقابل نمادین
- 87..... 1-9-2 جرج هربرت مید
- 91..... 2-9-2 چارلز هورتون کولی
- 94..... 3-9-2 موریس روزنبرگ
- 95..... 4-9-2 یورگن هابرماس
- 104..... 5-9-2 میشل فوکو
- 105..... 6-9-2 ماکس وبر
- 108..... 7-9-2 تالکوت پارسونز
- 112..... 8-9-2 نظریه هویت اجتماعی تاجفیلد
- 114..... 9-9-2 نظریات ریچارد جنکینز
- 117..... 10-9-2 آنتونی گیدنز
- 124..... 11-9-2 اروین گافمن

127.....12-9-2 مانوئل کاستلز

129.....10-2 فمینیسم به مثابه هویت خواهی

132.....11-2 مرتضی مطهری

136.....12-2 علی شریعتی

142.....13-2 چارچوب منتخب تحقیق

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

150.....1-3 روش تحقیق

152.....2-3 تکنیک جمع آوری اطلاعات

153.....3-3 شیوه جمع آوری اطلاعات

153.....4-3 واحد تحلیل

154.....5-3 جمعیت آماری

154.....6-3 نمونه آماری

155.....7-3 شیوه نمونه گیری

155.....8-3 حجم نمونه

156.....9-3 نحوه پردازش اطلاعات

157.....10-3 سنجش اعتبار

157.....11-3 سنجش پایایی

158.....	12-3 روش تجزیه و تحلیل
159.....	13-3 تعریف و سنجش متغیرها
159.....	1-13-3 تعاریف مفهومی
159.....	2-13-3 هویت ملی (متغیر وابسته)
160.....	14-3 متغیرهای مستقل
160.....	1-14-3 سن
160.....	2-14-3 پایگاه اجتماعی - اقتصادی
161.....	3-14-3 قومیت
161.....	4-14-3 عوامل فرهنگی
163.....	5-14-3 عوامل دینی و مذهبی
164.....	6-14-3 عوامل اجتماعی
165.....	7-14-3 اعتماد اجتماعی
165.....	15-3 تعاریف عملیاتی
165.....	1-15-3 سن
166.....	2-15-3 پایگاه اجتماعی - اقتصادی
167.....	3-15-3 هویت ملی

168.....	4-15-3 عوامل فرهنگی
169.....	5-15-3 عوامل اجتماعی
170.....	6-15-3 اعتماد اجتماعی
171.....	7-15-3 عوامل دینی
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها	
173.....	1-4 مقدمه
173.....	1-1-4 آمار توصیفی
173.....	2-4 متغیر جنس
174.....	3-4 متغیر سن
175.....	4-4 متغیر قومیت
177.....	5-4 متغیر رشته تحصیلی
178.....	6-4 متغیر وضعیت مسکن
179.....	7-4 متغیر هزینه ماهیانه
180.....	8-4 متغیر کفایت درآمد
181.....	9-4 متغیر قیمت مسکن مالکین
182.....	1-9-4 متغیر هویت ملی (متغیر وابسته)

- 184..... 2-9-4 عوامل فرهنگی
- 187..... 3-9-4 عوامل اجتماعی
- 189..... 4-9-4 عوامل دینی و مذهبی
- 191..... 5-9-4 اعتماد اجتماعی
- 193..... 10-4 آمار استنباطی
- 194..... 1-10-4 آزمون فرضیات تحقیق
- 194..... 2-10-4 آزمون جنس و هویت ملی
- 195..... 3-10-4 آزمون اعتماد اجتماعی و هویت ملی
- 196..... 4-10-4 آزمون عوامل اجتماعی و هویت ملی
- 197..... 5-10-4 آزمون عوامل دینی و هویت ملی
- 198..... 6-10-4 آزمون عوامل فرهنگی و هویت ملی
- 199..... 11-4 همبستگی با هویت ملی ایرانی
- 200..... 1-11-4 معادله رگرسیونی هویت ملی
- فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری
- 203..... 1-5 مقدمه
- 204..... 2-5 چارچوب کلی تحقیق

205.....	3-5 فرضیات تحقیق
205.....	4-5 روش تحقیق
210.....	5-5 امتیازات تحقیق
211.....	6-5 محدودیت های تحقیق
211.....	7-5 پیشنهادات
212.....	8-5 نتیجه گیری
213.....	9-5 معادله رگرسیونی پیش بینی هویت ملی جوانان

صفحه

فهرست جداول و نمودارها

74.....	جدول 1-2. عناصر اساسی جامعه سنتی و جامعه مدرن از دیدگاه دورکهایم
80.....	جدول شماره 2-2. عناصر تفکیکی تونس بین اجتماع و جامعه
97.....	جدول شماره 2-3. انواع کنش و میزان عقلانیت در نظریه هابرماس
100.....	جدول 2-4. انواع جهان زیست و نوع وفاق از نظر هابرماس
102.....	جدول شماره 2-5. سهم فرایندهای باز تولیدی در حفظ اجزاء ساختارهای زندگی
168.....	جدول 3-1. گویه های هویت ملی
169	جدول 3-2. گویه های عوامل فرهنگی
170	جدول شماره 3-3. گویه های عوامل اجتماعی

- 171.....جدول 3-4 گویه های اعتماد اجتماعی
- 172جدول شماره 3-5 گویه های عوامل دینی و مذهبی
- 175جدول شماره 4-1 توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس
- 175نمودار 4-1 پراکندگی جنس پاسخگویان
- 175جدول شماره 4-2 توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن
- 175.....نمودار 4-2 پراکندگی سن پاسخگویان
- 176جدول شماره 4-3 توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب قومیت
- 176.....نمودار 4-3 پراکندگی پاسخگویان بر حسب قومیت
- 177.....جدول شماره 4-4 توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی
- 177نمودار 4-4 پراکندگی رشته تحصیلی پاسخگویان
- 178.....جدول شماره 4-5 توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع مسکن
- 178.....نمودار 4-5 پراکندگی نوع مسکن پاسخگویان
- 179.....جدول شماره 4-6 توزیع فراوانی میزان هزینه ماهیانه پاسخگویان
- 179.....نمودار 4-6 پراکندگی میزان هزینه ماهیانه پاسخگویان
- 180.....جدول شماره 4-7 توزیع فراوانی کفایت درآمد پاسخگویان
- 180نمودار 4-7 پراکندگی کفایت هزینه ماهیانه پاسخگویان

- جدول 4-8 توزیع فراوانی قیمت مسکن مالکین.....181
- نمودار 4-8 پراکندگی قیمت مسکن مالکین.....181
- جدول 4-9 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات هویت ملی.....183
- نمودار 4-9 پراکندگی پاسخگویان به سوالات هویت ملی.....184
- جدول 4-10 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات عوامل فرهنگی.....185
- نمودار 4-10 پراکندگی پاسخگویان به سوالات عوامل فرهنگی.....186
- جدول 4-11 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات عوامل اجتماعی.....188
- نمودار 4-11 پراکندگی پاسخگویان به سوالات عوامل اجتماعی.....189
- جدول 4-12 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات عوامل دینی.....190
- نمودار 4-12 پراکندگی پاسخگویان به سوالات عوامل دینی.....191
- جدول 4-13 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات اعتماد اجتماعی.....192
- نمودار 4-13 پراکندگی پاسخگویان به سوالات اعتماد اجتماعی.....193
- جدول 4-14 فرضیه اول آماره های به دست آمده از دو گروه دختر و پسر.....194
- جدول 4-15 آزمون t در دو گروه مستقل دختر و پسر.....194
- نمودار 4-15 آماره های بدست آمده از دو گروه دختر و پسر.....195
- جدول 4-16 فرضیه دوم آزمون ضریب همبستگی.....195
- نمودار 4-16 آماره های به دست آمده برای جفت نمونه اعتماد اجتماعی و هویت ملی.....196
- جدول 4-17 فرضیه سوم آزمون ضریب همبستگی.....196
- نمودار 4-17 آماره های به دست آمده برای جفت نمونه عوامل اجتماعی و هویت ملی.....197

- جدول 4-18 فرضیه چهارم آزمون ضریب همبستگی عوامل دینی و هویت ملی 197
- نمودار 4-18 آماره های به دست آمده برای جفت نمونه عوامل دینی و هویت ملی 198
- جدول 4-19 فرضیه پنجم جدول آزمون ضریب همبستگی 198
- نمودار 4-19 آماره های به دست آمده برای جفت نمونه عوامل فرهنگی و هویت ملی 199
- نمودار 4-20 میزان همبستگی عوامل چهارگانه با هویت ملی 200
- جدول 4-21 تجزیه واریانس رگرسیون چند متغیره هویت ملی جوانان 201
- جدول 5-1 توزیع فراوانی پاسخگویان به سوالات هویت ملی 207
- نمودار 5-1 پراکندگی پاسخگویان به سوالات هویت ملی 209
- نمودار 5-2 میزان همبستگی عوامل با هویت ملی 213
- جدول (5-3) تجزیه واریانس رگرسیون چند متغیره هویت ملی جوانان 214
- کتابنامه 218

فصل اول

مقدمه و کلیات

خدا آن ملتی را سروری داد که تقدیرش به دست خویش بنوشت
به آن ملت سر و کاری ندارد که دهقانش برای دیگران کشت «اقبال لاهوری»

1-1-1 مقدمه

در دهه های اخیر موضوع هویت در اشکال مختلف اجتماعی و فرهنگی بخصوص عمده ترین گرایش آن یعنی هویت ملی، به یکی از مباحث عمده در نظام فرهنگی کشور تبدیل شده است. در حیات اجتماعی، افراد انسانی معمولاً نقش های مختلف اجتماعی را ایفا می کنند و در (ما) های مختلف عضویت دارند. افراد به تعداد نقش ها و عضویت در (ما) های مختلف حایز اهمیت های جمعی متفاوت هستند و در میان هویت های جمعی متفاوت، هویت جامعه ای (ملی) حایز بیشترین اهمیت از نظر وحدت و انسجام ملی است.

پرسش از کیستی و هویت افراد و ملتها از دغدغه های فکری بشر در طول تاریخ بوده است که در ایران نیز یکی از مباحثی است که از اهمیت تاریخی - سیاسی و نیز جامعه شناختی فراوانی برخوردار است. از نظر جامعه شناختی هر اندازه یک ملت از هویت محکمتر و منسجم تری برخوردار باشد؛ به همان اندازه در تحکیم پایه های همبستگی و وفاق اجتماعی موفق تر خواهد بود و به لحاظ تاریخی نیز، هویتی که امروزه در میان گروه های مختلف جامعه مشاهده می شود برگرفته از جریان های تاریخی دوره های گذشته است. افزایش مرادفات سیاسی در سطح جهان و بخصوص بحث جهانی شدن و به چالش کشیدن هویت ملی کشورها نیز اهمیت سیاسی هویت ملی را نمایان می سازد.

ایران وارث فرهنگ و تمدن تاریخی و نیز از معدود کشورهایی است که از آغاز تاریخ بشریت تداوم وجودی داشته و در دنیای معاصر نیز علیرغم تغییرات بسیار، توانسته است جایگاه خود را حفظ نماید. اکنون نیز در وضعیت رویارویی فرهنگها، برای حفظ و تقویت هویت ملی خود باید شناخت بهتری از مؤلفه های آن داشته باشیم تا بتوانیم جایگاه خود را در عرصه جهانی بهتر درک کنیم.

هویت مفهومی سیال و از جمله مفاهیم تفسیری در حوزه علوم انسانی و اجتماعی است و با توجه به این که از چه منظر و گفتمانی به این مفهوم نگاه کنیم تعابیر مختلفی می توان از آن ارایه داد. با این حال سابقه موضوع هویت به قرن گذشته و حوادث و تحولات اقتصادی و صنعتی در مغرب زمین برمی گردد.

با توجه به روند رو به افزایش مشکلات ناشی از صنعتی شدن و شهرنشینی، پرداختن به این مسئله در دهه های اخیر از اهمیت نظری و کاربردی فراوانی برخوردار شده است. در آغاز این دوران موضوع تحول در ساختار اقتصادی و اجتماعی و نیز تکوین نظام جدیدی از ارزشها و هنجارها تریدها و

نگرانی های فراوانی را در نزد روان شناسان ، جامعه شناسان و علمای دین و اخلاق در قبال دنیای اجتماعی آینده برای انسان و جایگاه شخصیتی و رفتاری افراد بشری به همراه داشته است .عوارض و آسیب های ناشی از دگرگونی درنظام فرهنگی و ارزشی ، تغییر الگوی سنتی، افزایش گرایش های اجتماعی جدید و بیش از همه نقش ارتباطات و اطلاعات ابهامات زیادی را برای منتقدین درحوزه علوم انسانی و اجتماعی درقبال جایگاه هویت انسانی فردی اجتماعی ملی واشکال دیگر آن فراهم کرده است .

علیرغم پیچیدگی مفهوم و کمبود آثار مکتوب در سالهای اخیر بحث پیرامون مفهوم هویت و هویت ملی در ایران تشدید شده است . اگر چه در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی به گونه ای بحث هویت در چارچوب آثار مربوط به رابطه میان اسلام و ایران یا اسلامیت و ایرانیت مطرح بود، اما آن بحث ابعاد دقیق تر آکادمیک و پژوهشی به خود نگرفت .برخی پژوهش های دانشگاهی پیرامون هویت نیز بیشتر درباره ارتباط عنصر اسلامی و ملی هویت ایرانی و یا تلاش بیشتر در جهت برقراری توازن سازگارانه میان آن صورت می گرفت (احمدی :1379) تا تحقیق درباره خود مفهوم هویت، هویت ملی یا یحران هویت درایران. لذا بحث های جدی تر پیرامون هویت ملی ایرانی به ویژه در داخل کمتر صورت می گرفت (اشرف:1373ص7-27).

پس از جنگ جهانی دوم و با گسترش سریع توسعه و نوسازی این کشورها شهرنشینی رونق فراوانی گرفت و جمعیت افزایش یافت که تبعات زندگی شهری باعث از بین رفتن همبستگی اجتماعی وافزایش انگیزه های فردطلبانه و غیر اجتماعی شده بود. فرهنگ غرب نیز به سرعت آنها را هویت زدایی می کرد،این روند برای کشور های توسعه نیافته و در حال توسعه گذشته از رواج فرهنگ غرب و گرایش به غرب، باعث از خودبیگانگی اجتماعی و فرهنگی برای جمعیت جوان این کشورها می شد. طبیعی است درچنین فضایی ایران با وجود داشتن گذشته ای تاریخی، از این آسیب ها مصون نبوده است.

امروزه با گسترش صنعت الکترونیک و توسعه فضای اطلاعاتی و ارتباطاتی تأثیرات مخرب فرهنگی و اجتماعی غرب در سطح نگرش و رفتار جوانان به وضوح قابل ملاحظه است .به همین دلیل است که بررسی موضوع هویت اجتماعی وفرهنگی جوانان و تاثیرات آن در هویت ملی از اهمیت فراوانی برخورداراست .به ویژه نقش انکار نشدنی جوانان در تحولات و رویدادهای جامعه و تمایل آنها به مشارکت در عرصه های زندگی جمعی ونیز مشارکت سیاسی واجتماعی آنها در سایر امور جامعه و تمایل آنها به داشتن نقش موثر در محیط اجتماعی و فرهنگی، متغیرهای مهمی برای شناخت میزان

تعلق آنها به هویت ملی خود است. بدیهی است باشناخت درست چنین مواردی در خصوص جوانان می توان ضمن برنامه ریزی اصولی و دقیق به آینده آنها نیز امیدوار بود.

1-2 طرح مسئله

امروزه جنبه های گوناگون مسئله هویت از سوی متفکران و نظریه پردازان اجتماعی مورد توجه می باشد. دلایل و زمینه های مختلف اجتماعی و فرهنگی به ویژه در سطح جوانان، اهمیت رسیدگی علمی به موضوع فوق را افزایش می دهد. با گسترش ارتباطات جهانی که خود، فرایند عمده تحولات اجتماعی نوین است و نیز توسعه تکنولوژی و شعار جهانی شدن خطر ضعف فرهنگی، ادغام و مسخ شدن گروههای اجتماعی در جوامع در حال توسعه افزایش یافته است. این در حالی است که هویت خواهی همچنان بعنوان مشعلی فروزان در میان ملتهای دنیا روشن است.

دو تحول عمده باعث شده است تا در سالهای اخیر توجه جدی تری به مسئله هویت ایرانی در داخل صورت بگیرد: نخست تحولات سیاسی بین المللی، منطقه ای و داخلی در ایران و دوم ظهور اندیشه های سیاسی نوین در اروپا و آمریکا و گسترش نفوذ آنها به ایران. این گونه شرایط باعث شد که بحث هویت ایرانی در محافل پژوهشی و دانشگاهی و نیز گروههای سیاسی از ابعاد گوناگون مورد توجه قرار گیرد.

هویت مقوله ای است که هم در سطح فرد می تواند مطرح باشد و هم در سطح اجتماع. اولین نظریه ها برای تعیین و تعریف هویت، نظریه هایی هستند که بیشتر فرد مدار بودند و واحد تحلیل آنها فرد بوده و بعد ها کسانی دیگر، بحث هویت را در اجتماع مطرح کردند. در سطح فردی کسانی مانند مید، گافمن و کولی را می توان مثال زد که تاثیر زیادی روی کسانی چون ریچارد جنکینز و هنری تاجفل (در سطح اجتماع) گذاشته اند. هویت کم و بیش در نگرش ها و احساسات افراد نمود پیدا می کند، اما بستر شکل گیری آن زندگی جمعی است. جرج هربرت مید را از این حیث می توان پرچمدار نظریه هویت اجتماعی دانست، که فرایند دستیابی فرد به احساس و برداشتی کامل از خویشتن را بررسی می کند. از نظر مید هر فرد هویت یا خویشتن خود را از طریق نگرش های فردی دیگران، در قالب نگرش های سازمان یافته اجتماعی یا گروهی شکل می دهد (گل محمدی: 1380). مطابق اطلاعات حاصل از سرشماری های عمومی کشور، تعداد جوانان از حدود 6 میلیون و 300 هزار نفر در آستانه انقلاب به 12 میلیون و 350 هزار نفر در سال 1375 بالغ شده است (کمالی، 1383: 328).